Konsekvensutredning avseende upphävande av föreskrifter och allmänna råd om utformning av nättariffer för ett effektivt utnyttjande av elnätet

Sammanfattning

Denna konsekvensutredning avser Ei:s upphävande av föreskrifter och allmänna råd (EIFS 2022:1) om utformning av nättariffer för ett effektivt utnyttjande av elnätet, fortsättningsvis benämnda tarifföreskrifterna. Upphävandet sker mot bakgrund av ett regeringsuppdrag som innebär att Ei senast den 30 juni 2026 ska upphäva föreskrifterna i sin helhet samt parallellt utreda och lämna förslag till en ny reglering av effektavgifter i elnätstariffer. Uppdraget som helhet ska redovisas till Regeringskansliet senast den 12 april 2027.

Tarifföreskrifterna, som beslutades 2022 med stöd av ett bemyndigande i 21 § elförordningen (2013:208), numera i 31 § förordning (2022:585) om elnätsverksamhet innebar bland annat krav på att elnätsföretag senast den 1 januari 2027 skulle ha infört tidsdifferentierade effektavgifter. Syftet var att genom mer kostnadsreflektiva tariffer bidra till ett effektivare utnyttjande av elnäten, exempelvis genom att dämpa effekttoppar, jämna ut belastningen och därigenom minska behovet av kostsamma nätinvesteringar. Effektavgifterna är intäktsneutrala för elnätsföretagen i den meningen att nätföretagens totala tillåtna intäkter även fortsatt regleras genom intäktsramarna. Kravet i föreskrifterna gällande effektavgifter påverkade i stället hur kostnader fördelas mellan kunder beroende på hur elnätet används.

Sedan föreskrifterna trädde i kraft har ett antal elnätsföretag, främst på lokalnätsnivå, infört effektavgifter. Föreskrifterna har tillämpats på olika sätt, vilket har medfört variationer i hur effektavgifter har utformats mellan olika elnätsföretag. Variationerna avser bland annat hur effekttoppar definieras, hur tidsdifferentiering sker samt hur stor del av kostnadsmassan som kopplats till effektavgifter. I vissa fall har detta inneburit att kunder haft svårt att förstå och förutse storleken på sina nätavgifter. Nya tariffmodeller har också kunnat ge upphov till omfördelningseffekter mellan kunder, där kunder med högre

REMISS

Ei 3010 v 2.0 2026-03-16

effektuttag och mer ojämn belastning i större utsträckning har fått relativt högre avgifter, medan kunder med lägre effektuttag haft det motsatta utfallet.

Ei har under februari och mars 2026 mottagit ett ovanligt stort antal anmälningar kopplade till införandet av effektavgifter och startade tillsyn mot fem elnätsföretag i april 2026. Tillsynen ska undersöka om tariffmodellerna som dessa företag har är förenliga med gällande krav i ellagen och elmarknadsförordningen.

Upphävandet av tarifföreskrifterna innebär att de detaljerade och bindande kraven på tariffernas utformning som skulle införas 2027 tas bort.

Upphävandet innebär inte ett förbud mot effektavgifter. I stället regleras elnätsföretagens tariffer fortsättningsvis enbart av bestämmelserna som finns i ellagen och artikel 18 i EU:s elmarknadsförordning, vilka ställer övergripande krav på bland annat objektivitet, transparens och icke-diskriminering men lämnar större frihet i utformningen av enskilda tariffkomponenter. Enligt ellagen ska också elnätsföretagen utforma sina tariffer på ett sätt som är förenligt med ett effektivt utnyttjande av elnätet.

På kort sikt bedöms upphävandet innebära att införandet och vidareutvecklingen av effektavgifter bromsas. Därmed kan vissa kostnadsreflektiva prissignaler utebli, vilket innebär att vissa effektivitetsvinster, såsom dämpade effekttoppar och senarelagda nätinvesteringar, skjuts fram i tiden. Samtidigt kan upphävandet bidra till minskad komplexitet och ökad begriplighet i tariffstrukturen för vissa kundgrupper, bland annat genom att många kunder då behåller sina befintliga tariffstrukturer, vilka de i större utsträckning sannolikt har större förståelse för.

Elnätsföretagens totala intäktsnivå påverkas inte av upphävandet, eftersom de tillåtna intäkterna även fortsatt styrs av intäktsramarna. För kunder innebär upphävandet främst omfördelningseffekter och en ökad osäkerhet om den framtida tariffutformningen. De långsiktiga konsekvenserna bedöms dock vara begränsade, eftersom Ei enligt regeringsuppdraget parallellt ska ta fram förslag till en ny reglering av effektavgifter. Den ordning som följer av upphävandet bedöms därmed vara temporär.

Sammantaget bedömer Ei att upphävandet av tarifföreskrifterna innebär att vissa avsedda samhällsekonomiska nyttor skjuts fram i tiden, men att det samtidigt skapar förutsättningar för att utveckla ett mer ändamålsenligt, begripligt och långsiktigt hållbart regelverk för elnätstariffer.

REMISS

Innehållsförteckning

Beskrivning av elmarknaden ... 4
Elnätet ... 4
Elnätsföretagens tariffer ... 6
Marknadens aktörer ... 9
Problem- och målformulering ... 11
Nollalternativet ... 13
Förväntad utveckling under nollalternativet ... 14
Lokalnätsnivå ... 14
Transmissionsnätsnivå och regionnätsnivå ... 15
Nollalternativet medför både nyttor och utmaningar ... 16
Alternativa sätt att lösa problemet ... 17
Fördjupad analys av det föreslagna alternativet ... 18
Konsekvenser av förslaget ... 19
Berörda elnätsföretag ... 21
Konsekvenser för elnätsföretag ... 21
Konsekvenser för kunder till elnätsföretagen ... 23
Konsekvenser för offentlig sektor ... 26
Andra relevanta konsekvenser ... 26
Miljömässiga konsekvenser ... 27
Sammanfattade konsekvenser ... 28
Rättsliga förutsättningar ... 29
Bemyndiganden som myndighetens beslutanderätt grundar sig på ... 29
Överensstämmelse med EU-regler ... 29
Samråd/Yttranden från berörda aktörer ... 30
Ikraftträdande och informationsinsatser ... 30
Utvärdering och uppföljning ... 30
Kontaktpersoner ... 30

REMISS

Beskrivning av elmarknaden

Sedan omregleringen av den svenska elmarknaden 1996 är handel och produktion av el konkurrensutsatt och kunderna kan välja vilken elleverantör de vill köpa sin el från. Det finns cirka 200 elproducenter och cirka 150 elhandelsföretag. Det finns två flöden från producent till elanvändare: ett fysiskt och ett ekonomiskt. Det fysiska flödet, det vill säga elleveransen, går från producenterna via elnätet till elanvändaren. Det ekonomiska flödet går från elanvändaren till producenten via elleverantören och elbörsen, elnätsföretaget får också betalt för leveransen via nätet. I varje ögonblick måste inmatning och utmatning av el till och från elnätet var lika stora för att elsystemet ska vara i balans. Därför finns även balansansvariga som en viktig aktör på elmarknaden.[1]

Elnätet

Det svenska elnätet består av ungefär 596 000 km ledning, varav ungefär 444 000 km är jordkabel och 152 000 km är luftledningar. Elnätet kan delas in i tre nivåer: transmissionsnät, regionnät och lokalnät. Transmissionsnätet transporterar el långa sträckor med höga spänningsnivåer. Regionnäten transporterar el från transmissionsnätet till lokalnäten och i vissa fall direkt till större elanvändare. Lokalnäten ansluter till regionnäten och transporterar el till hushåll och andra slutkunder. Det svenska elnätet är direkt sammankopplat med Norge, Danmark och Finland, men även med Tyskland, Polen och Litauen.

Transmissionsnätet i Sverige förvaltas av Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät), och utöver det förvaltas en sammanlänkning mellan Sverige och Tyskland av Baltic Cable AB. Regionnäten ägs i huvudsak av Ellevio, Eon och Vattenfall. Lokalnäten ägs till cirka 60 procent av Ellevio, Eon och Vattenfall och resterande del av olika privata och kommunala aktörer.

Sammanlagt finns det 168 elnätsföretag i Sverige. Av dessa bedriver 147 lokalnätsverksamhet, 25 regionnätsverksamhet och två transmissionsnätsverksamheter eller enbart utlandsförbindelse. Sex företag har både lokalnät och regionnät. Storleken på elnätföretagen varierar från små ekonomiska föreningar med ett tiotal kunder till stora företag med flera hundratusen kunder. De tre största företagen (Eon, Ellevio och Vattenfall) har omkring 900 000–1 000 000 kunder var, och har tillsammans ungefär 52 procent av antalet kunder. Därefter finns fyra företag som har omkring 100 000–300 000 kunder var, och en sammanlagd marknadsandel om drygt 10 procent. Omkring 70 av de resterande har över 10 000 kunder och en

[1] Balansavräkning | Svenska kraftnät, hämtad 2025-10-22.

REMISS

samlad marknadsandel på 32 procent och övriga företag har färre än 10 000 kunder vilket täcker resterande 6 procent av kunderna. Medelvärdet är ca 38 500 uttagsabonnemang per elnätsföretag, medan medianen är betydligt lägre, ca 11 200.

Region- och lokalnätsföretagen är systemansvariga för distributionssystemet i Sverige, vilket innebär att de har ansvar för drift och underhåll, utbyggnad av distributionssystemet och dess sammanlänkningar inom ett visst område, samt säkerhetsställande av att systemet kan uppfylla rimliga krav på distribution av el på lång sikt. Varje lokalnätsföretag har ett geografiskt avgränsat monopol , det vill säga ensamrätt att distribuera el. Ei beslutar om ensamrätt i form av tillstånd (nätkoncession). För att säkerställa att elnätsföretagen som har ensamrätten inte utnyttjar sin monopolställning beslutar Ei om företagens intäkter genom intäktsramen.

Det finns två typer av nätkoncession. Nätkoncession för linje avser en kraftledning med en i huvudsak bestämd sträckning. Nätkoncession för område är ett tillstånd att inom ett visst geografiskt område bygga och använda kraftledningar. Områdeskoncession kan meddelas upp till en viss bestämd spänning (lokalnät) eller från en viss bestämd spänning (regionnät).

Elnätföretagens intäkter prövas genom att Ei på förhand fastställer en ram för varje nätföretags intäkter under en fyraårsperiod, en så kallad intäktsram. Efter tillsynsperioden stämmer Ei av företagets intäktsram mot verkligt utfall. Syftet med intäktsramarna är att nätföretagens verksamhet ska bedrivas effektivt till låga kostnader och att företagen får en rimlig avkastning. Intäktsramarna ska säkerställa att kunden får betala ett skäligt pris för överföringen av elen samt bidra till att ge kunderna en långsiktigt god leveranssäkerhet. Total beslutad intäktsram för perioden 2024–2027 är för alla nätföretag 326 miljarder kronor i 2022 års penningvärde.

Elnätföretagens intäkter kommer i huvudsak från avgifter för överföring (nättariffer) samt avgifter för anslutning. Avgifter för överföring regleras bland annat i 4 kap. 16 och 26 §§ ellagen (1997:857) och avgifter för anslutning regleras i 4 kap. 1 § ellagen.

REMISS

Elnätsföretagens tariffer

Ei:s föreskrifter för utformning av nättariffer för ett effektivt nätutnyttjande

Energimarknadsinspektionens har meddelat föreskrifter och allmänna råd (EIFS 2022:1) för utformning av nättariffer för ett effektivt utnyttjande av elnätet. Fortsättningsvis i denna rapport kommer föreskriften att benämnas som *tariffföreskrifterna*. Målet med föreskriften är att, genom nättariffens utformning, främja ett mer effektivt nätutnyttjande. Föreskriften gäller på samtliga elnätsnivåer och elnätsanvändare.

Elnätsföretagen ska enligt föreskriften dela in sina kostnader i fyra kategorier som sedan ligger till grund för tariffutformningen:

1. Kortsiktiga rörliga kostnader – exempelvis nätförluster och vissa avgifter till överliggande nät.
2. Kundspecifika kostnader – kostnader för mätning, fakturering, administration m.m.
3. Framåtblickande kostnader – kostnader kopplade till långsiktigt effektivt nätutnyttjande, inklusive effektavgifter till andra nät.
4. Residuala kostnader[2] – övriga kostnader i nätverksamheten.

En nättariff ska enligt föreskriften sedan bestå av fyra delar:

1. Energiavgift – ska spegla de kortsiktiga rörliga kostnaderna och tas ut per kWh, den får tidsdifferentieras.
2. Kundspecifik avgift – ett fast belopp per kund som motsvarar de kundspecifika kostnaderna.
3. Effektavgift – baseras på framåtblickande kostnader och ska utgå från kundens effektuttag och den sammanlagda belastningen på nätet, den ska vara tidsdifferentierad.
4. Fast avgift – baseras på residualkostnader och ska normalt knytas till kundens abonnerade effekt, ofta i effektintervall.

Kostnaderna ska dessutom fördelas mellan uttag och inmatning på ett sätt som speglar elnätsföretagets faktiska kostnader.

[2] Residuala kostnader är övriga kostnader i verksamheten som inte kan hänföras till kortsiktiga rörliga kostnader, kundspecifika kostnader eller framåtblickande kostnader.

REMISS

Tariffutformning på transmissionsnätet

På transmissionsnätet tillämpas individuell prissättning per anslutningspunkt. Den transmissionsnätstariff som Svenska kraftnät tagit fram och för närvarande tillämpar består av två delar, en energiavgift och en effektavgift. På grund av höga flaskhalsintäkter som uppstått som följd av höga elpriser samt stora skillnader mellan elprisområdena under de senaste åren har Svenska kraftnät valt att reducera effektavgiften med närmare 80 procent.

Energiavgiften motsvarar Svenska kraftnäts inköp av el för att täcka de nätförluster som uppstår på transmissionsnätet. Avgiftens storlek beror på var i transmissionsnätet inmatning respektive uttag sker. För varje abonnemangspunkt beräknas en marginalförlustkoefficient som ska återspegla hur nätförlusterna i transmissionsnätet påverkas av energiutbytet i just den punkten. Marginalförlustkoefficienten multipliceras med det elpris som Svenska kraftnät får betala för att köpa el för att täcka de nätförluster som uppstår i respektive elområde. Kunderna får därmed betala för inmatning eller uttag om användningen av nätet ökar nätförlusterna och omvänt får betalt om användningen minskar nätförlusterna.

Det Svenska kraftnät idag benämner som effektavgift motsvarar kostnader för drift, underhåll, avskrivningar och kapitalkostnader för transmissionsnätet. Avgiften debiteras baserat på nätkundens abonnerade effekt för inmatning och uttag i respektive abonnemangspunkt. Effektavgiften är geografiskt differentierade baserade på latitud (norr–söder). Avgifterna är högre för produktion i norr (SE1, SE2) och högre för konsumtion i söder (SE3, SE4), vilket speglar det typiska flödet från norr till söder.

Svenska kraftnät har aviserat och fattat beslut om en ny tariffmodell som har tagits fram med utgångspunkt i de gällande tarifföreskrifterna. Den nuvarande tariffmetodiken har inte varit anpassad till föreskriftens krav. Den beslutade modellen är ett steg mot en tariffutformning som i större utsträckning förhåller sig till tarifföreskrifterna. Denna modell redovisas och beskrivs närmare under avsnittet om nollalternativet.

Tariffutformning på regionnäten

Nättariffer på regionnäten utgörs idag av flerdelade tariffer som tillämpas för elanvändare med större effektuttag, såsom elnätsföretag, industrier och större elproducenter. Tarifferna består vanligtvis av en effektavgift, en energiavgift som

REMISS

tas ut per överförd kilowattimme, samt fasta avgifter, kopplade till exempelvis abonnemang eller anslutning.

Effektavgiften utgör ofta en central del av regionnätstariffen och är avsedd att relatera till den kapacitet kunden disponerar i nätet. Energiavgiften används för att ta betalt för volymberoende kostnader och kan vara lika över dygnet eller tidsdifferentierad. I vissa fall förekommer tidsdifferentiering även för effektavgiften, exempelvis genom olika avgiftsnivåer under olika delar av året eller dygnet.

Regionnätstariffer är i stor utsträckning utformade med utgångspunkt i transmissionsnätets tariffstruktur, och avgifter till överliggande nät ingår ofta som en kostnadskomponent i regionnätsföretagens egna tariffer. Tariffstrukturerna på regionnätet baseras på mätning av effekt och energi med relativt hög upplösning.

Utformningen av regionnätstarifferna varierar mellan olika regionnätsföretag, men följer generellt samma grundprinciper vad gäller användning av effekt-, energi- och fasta avgifter samt uppdelning mellan uttags- och inmatningsabonnemang. Den nuvarande tariffmetodiken har dock inte varit anpassad till tarifföreskrifternas krav.

Tariffutformning på lokalnäten

Elnätsavgifterna som används idag till kunder på lokalnätet är ofta relativt enkla och utformade efter de förutsättningar som fanns för ett antal år sedan. Det betyder att de ofta inte är kostnadsreflektiva och inte ger kunderna nödvändiga prissignaler för att kunna ta informerade beslut om sin nätanvändning.

För hushållskunder och andra mindre användare har traditionellt en enkel elnätsavgift använts för att kunden ska kunna förstå den, men inte nödvändigtvis ge incitament för kunderna att reagera på den. Den vanligaste modellen som Ei identifierat innehåller oftast en fast avgift och en rörlig avgift, som årligen indexeras upp på något vis för att följa utvecklingen av kostnader. Totalt har cirka 30 företag en effektavgift till hushållskunder[3], detta påverkar cirka 850 000 hushållskunder. Det ska dock poängteras att det finns 147 lokalnätföretag som var och en har tagit fram sin egen elnätsavgiftstruktur, vilket innebär att det troligtvis finns ett antal olika modeller som Ei inte identifierat, eller åtminstone variabler inom modellerna som beräknas på olika sätt.

[3] Kunder med säkringsstorlek upp till 25 ampere.

REMISS

I januari 2026 hade ett 20-tal elnätsföretag börjat tillämpa en tariffmodell utefter reglerna i tarifföreskrifterna. Många företag hade också aviserat att de avsåg införa en ny tariffmodell under 2026 eller till den 1 januari 2027. Flera elnätsföretag har valt att dra tillbaka tidigare aviserade planer på att införa effektavgifter och några har återgått från redan genomförda införanden efter att Ei fick regeringsuppdraget.

Marknadens aktörer

Elanvändare och konsumenter

Begreppet elanvändare och kund används synonymt i denna konsekvensutredning och avser både privat- och företagskunder hos en elleverantör. Begreppet konsument används i rapporten synonymt med begreppet privatkund.

År 2023 fanns cirka 5,6 miljoner uttagspunkter, varav ungefär 4,7 miljoner avsåg konsumenter och resterande cirka 900 000 företagskunder[4].

Elproducenter och elleverantörer

Elproducenterna förser elsystemet med kraft från sina produktionsanläggningar. Gruppen producenter är mycket skiftande och sträcker sig från några av Europas största energibolag till privatpersoner som äger småskaliga anläggningar för vindkraft, vattenkraft eller solenergi. Större producenter agerar ofta i eget namn på kraftbörserna där de både säljer el fysiskt och prissäkrar sig finansiellt. Mindre producenter väljer ofta att sälja sin el till en större aktör som i sin tur kan agera på marknaden.

Elleverantörer köper vanligtvis in el på grossistmarknaden, för att sedan sälja den vidare till sina kunder. Elleverantörer säljer och köper el i konkurrens med varandra. På slutkundsmarknaden råder fri prissättning så det är upp till kunden att välja den elleverantör som erbjuder det bästa avtalet.

Elnätsföretag

Elnätsföretagen är de företag som äger elnätet och ansvarar för att elen transporteras från produktionsanläggningarna till kunderna. Ett elnätsföretag måste ha tillstånd (så kallad nätkoncession) att bygga ledningar. Det är Ei som beviljar tillstånden och bedömer skäligheten för de sammanlagda intäkter som elnätsföretaget får ta ut av sina kunder.

[4] El-, gas- och fjärrvärmeförsörjningen 2024, Energimyndigheten och SCB.

REMISS

Svenska kraftnät

Svenska kraftnät är ett statligt affärsverk med flera ansvarsområden men också ett elnätsföretag. En uppgift som elnätsföretag är att förvalta, driva och utveckla det svenska transmissionsnätet där elen transporteras från de stora kraftverken till de regionala elnäten (på de regionala och lokala elnäten är det sedan de övriga elnätsföretagen som ansvarar för transporten) och även till utlandsförbindelserna. Svenska kraftnät har rollen som systemansvarig. Det innebär att det är Svenska kraftnät som ser till att produktion och import motsvarar den förbrukning och export som finns för hela landet. Eftersom det svenska elnätet är sammankopplat med intilliggande länder samarbetar Svenska kraftnät med övriga nordiska och baltiska transmissionsnätsoperatörer.

Balansansvariga

Balansansvar innebär ett ekonomiskt ansvar för att tillförd mängd el och uttagen mängd el alltid är i balans i de inmatnings- och uttagspunkter som omfattas av balansansvaret. Sedan 1 maj 2024 har rollen som balansansvarig delats upp i två nya aktörsroller: BSP (Leverantör av balanstjänster) och BRP (Balansansvarig part).

Energimarknadsinspektionen (Ei)

Ei är en tillsynsmyndighet som arbetar på uppdrag av regeringen. Myndighetens verksamhet ska bidra till att regeringens och riksdagens energipolitik genomförs. Myndigheten ska säkerställa att marknadernas aktörer följer lagar och regler inom energimarknadsområdet. Utifrån sin expertkompetens ger Ei också förslag på lagändringar och andra åtgärder för att utveckla energimarknaderna. Av regeringens instruktion till myndigheten framgår även att myndigheten ska verka för att stärka el-, naturgas- och fjärrvärmekundernas ställning och möjliggöra aktiva valmöjligheter genom lättillgänglig och tillförlitlig information.

REMISS

Problem- och målformulering

Regeringen gav i mars 2026 Ei i uppdrag att senast den 30 juni 2026 upphäva Energimarknadsinspektionens föreskrifter samt allmänna råd (EIFS 2022:1) för utformning av nättariffer för ett effektivt nätutnyttjande (tarifföreskrifterna) i sin helhet samt att utreda och lämna förslag till en ny utformning av sådana avgifter.[5] Regeringen har framhållit att en framtida reglering bör säkerställa att effektavgifter utformas på ett sätt som ger elkunderna bättre förutsättningar att förstå och påverka sina kostnader samt att avgifterna är transparenta, icke-diskriminerande och proportionerliga.

Syftet med denna konsekvensutredning är att belysa konsekvenserna av den första delen av uppdraget, det vill säga att upphäva tarifföreskrifterna.

Ei beslutade år 2022 föreskrifter om utformningen av elnätstariffer. Föreskrifterna innebär bland annat krav på att elnätsföretag senast den 1 januari 2027 ska ha infört en effektavgift. Den relativt långa införandetiden motiverades bland annat av att det tar tid för elnätsföretagen att utforma, analysera och införa nya tariffmodeller samt av att det från och med 2025 ställdes krav på mer avancerade mätare, vilket bedömdes vara en förutsättning för att effektivt kunna tillämpa effektavgifter. Av föreskrifterna följer att nättariffen ska innehålla en tidsdifferentierad effektkomponent som baseras på elnätsföretagets framåtblickande kostnader, kundens användning av elnätet samt den samlade belastningen i nätet.

Ett centralt motiv bakom regleringen var enligt konsekvensutredningen till tarifföreskrifterna att åstadkomma mer kostnadsreflektiva tariffer, där kundernas avgifter i högre grad speglar hur och när elnätet belastas[6]. Syftet med föreskrifterna var att tariffens utformning skulle bidra till ett mer effektivt utnyttjande av elnäten genom att elanvändare ges incitament att minska eller flytta sin effektanvändning från tider med hög belastning i nätet. Ett mer effektivt nätutnyttjande kan i sin tur minska behovet av eller senarelägga kostsamma nätinvesteringar och därmed bidra till lägre tariffer på sikt än vad som annars skulle vara fallet.

Behovet av mer kostnadsreflektiva tariffer bedömdes också kunna öka i takt med elektrifieringen av samhället, bland annat genom en växande andel elbilar och

[5] Uppdrag till Energimarknadsinspektionen att upphäva föreskrifter och lämna förslag om en ny utformning av effektavgifterna - Regeringen.se.
[6] Föreskrift EIFS 2022:1 - Energimarknadsinspektionen

REMISS

annan mer elintensiv användning. Samtidigt kan en ökad andel lokal och till stor del intermittent elproduktion, såsom sol- och vindkraft, innebära förändrade krav på elsystemet, och leda till större variationer i belastningen och ett ökat behov av överföringskapacitet. Den pågående digitaliseringen av elsystemet, med smartare mätare och bättre möjligheter till uppföljning och styrning, kan samtidigt underlätta en mer flexibel elanvändning. I detta sammanhang kan mer kostnadsreflektiva tariffer bidra till ett mer effektivt utnyttjande av befintlig nätkapacitet genom att ge incitament till flexibilitet i elanvändningen.

Vidare bedömdes att vid en kraftig ökning av elanvändning kommer det även att finnas behov av att bygga nya elledningar för att öka överföringskapaciteten i elnäten. Ökad överföringskapacitet kan i vissa fall också åstadkommas genom att elnäten används effektivare, och kan i så fall leda till att investeringar kan skjutas upp eller till och med undvikas. Med en jämnare belastning och lägre effekttoppar ryms fler elanvändare i det befintliga elnätet. Det kan leda till ökad möjlighet för anslutning av exempelvis mer förnybar elproduktion eller fler uttagskunder utan att man behöver investera i mer elnätskapacitet. Vid en jämnare belastning på elnätet kan också nätförlusterna minska. En utjämnad belastning och en reducering av effekttoppar kan medföra sänkta kostnader för överliggande nät och för ersättning vid inmatning av el.

Det bör också framhållas att förändringar i tariffstrukturen i grunden är intäktsneutrala för elnätsföretagen på kort sikt, eftersom elnätsföretagens tillåtna intäkter bestäms inom ramen för intäktsregleringen. Mer kostnadsreflektiva tariffer påverkar därmed inte elnätsföretagens totala intäkter, utan förändrar hur kostnaderna fördelas mellan olika kunder beroende på hur de använder elnätet. På längre sikt kan dock ett mer effektivt nätutnyttjande bidra till ett minskat investeringsbehov, vilket leder till lägre tillåtna intäkter än vad de annars skulle ha varit.

Sedan föreskrifterna beslutades har ett 20-tal elnätsföretag infört effektavgifter för hushållskunder[7] utöver de som redan hade en sådan avgift sedan tidigare. De modeller som har implementerats har varierat i utformning, bland annat avseende hur många effekttoppar som ligger till grund för debiteringen av effektavgiften och vilka tidsperioder som beaktas. För vissa kunder har införandet inneburit förändringar i hur hög elnätsavgift som betalas. Av de elnätsföretag som infört effektavgifter har Ei noterat att variationer i modellernas utformning innebär att

[7] Det har sedan tidigare varit vanligare med olika former av effektavgifter för större kunder.

REMISS

elanvändare möter olika typer av effektavgifter beroende på elnätsföretag. Samtidigt kan Ei, utifrån kontakter med kunder, inkomna anmälningar och rapportering i media, konstatera att många kunder upplever effektavgifterna som svåra att förstå, och de har i vissa fall felaktigt uppfattats som en extra avgift som elnätsföretagen får ta ut.

Ei har också tagit emot ett ovanligt stort antal anmälningar mot några av de elnätsföretag som infört effektavgifter och startade tillsyn mot fem elnätsföretag i april 2026. Tillsynen syftar till att undersöka om avgiftsmodellerna är förenliga med kraven i gällande regelverk.

Nollalternativet

Nollalternativet innebär att tarifföreskrifterna inte upphävs, utan fortsätter att gälla. Det betyder att samtliga nätföretag ska införa effektavgifter senast den 1 januari 2027.

Tariffstrukturerna i elnäten har historiskt varit olika utformade beroende på nätnivå. Större industrikunder och andra nätanvändare anslutna till transmissions- och regionnät har ofta haft tariffer med flera komponenter, medan hushållskunder och andra användare på lägre spänningsnivåer i huvudsak haft enklare tariffstrukturer. Trots att tarifferna på högre nätnivåer innehåller prisinformation är de inte nödvändigtvis kostnadsreflektiva. De enklare tariffstrukturerna på lokalnätsnivå är i de flesta fall inte kostnadsreflektiva och ger därmed inte kunderna tillräckliga prissignaler för att kunna fatta informerade beslut om sin nätanvändning.[8]

Ei beskriver vidare i konsekvensutredningen till tarifföreskrifterna att kostnader har endast i begränsad utsträckning förts vidare mellan nätnivåer på ett sätt som bibehåller kostnadsreflektivitet, och det förekommer ett stort antal olika, ofta icke kostnadsreflektiva, tariffmodeller. Många av de tariffer som används i lokalnäten är dessutom utformade utifrån förutsättningar som rådde för 10–20 år sedan och speglar i begränsad utsträckning att nätkostnader varierar med tid och plats, bland annat på grund av att krav på smarta mätare inte började gälla förrän år 2025. När kunder reagerar på prissignaler som inte är kostnadsreflektiva riskerar besluten om elanvändning att avvika från vad som vore samhällsekonomiskt effektivt.

[8] Konsekvensutredning avseende föreskrifter av nya nättariffer, 2022, Ei

REMISS

Detta leder till att elnätet inte utnyttjas på bästa möjliga sätt och att samhällets samlade välfärd blir lägre.

Mot denna bakgrund bedömde Ei att det fanns behov av ett tydligare regelverk som ger elnätsföretagen ramar för utformningen av tariffer i syfte att främja ett effektivare utnyttjande av elnätet.

Förväntad utveckling under nollalternativet

Om föreskrifterna inte upphävs ska samtliga elnätsföretag senast den 1 januari 2027 utforma sina tariffer i enlighet med tarifföreskrifterna. Det innebär bland annat att samtliga företag ska införa tidsdifferentierade effektavgifter. Det går i nuläget inte att säga hur enskilda elnätsföretag slutligen skulle ha utformat sina tariffer. Effekterna av mer kostnadsreflektiva elnätstariffer beskrivs dock i konsekvensutredningen till tarifföreskrifterna.

De flesta elnätsföretag har inte infört effektavgifter för hushållskunder. Samtidigt har flera företag, sedan föreskrifterna beslutades 2022, utvecklat sina tariffstrukturer. Vissa nätföretag hade även kommunicerat planer på införande av nya tariffer utifrån kraven i tarifföreskrifterna. Flera av dessa införanden har, efter regeringens uppdrag till Ei pausats i väntan på förändringar i regelverket.

Lokalnätsnivå

På lokalnätsnivå tillämpar i dag omkring 30 elnätsföretag effektavgifter för hushållskunder. Ett antal av dessa företag hade infört effektavgifter redan innan tarifföreskrifterna tillkom, men majoriteten har infört effektavgifter först efter att föreskrifterna beslutades.

För större kunder på lokalnäten har det sedan länge varit vanligt med en effektkomponent, antingen baserat på abonnerad eller uppmätt effekt. Ei har beviljat Göteborg Energi dispens från effektavgifter för lägenhetskunder[9]. Även andra elnätsföretag har ansökt om dispens från effektavgift, men dessa ansökningar har ännu inte prövats av Ei.

I samband med införandet av en effektkomponent i elnätstarifferna har det uppstått skillnader i hur effektavgiften utformas och tillämpas mellan elnätsföretag. Skillnaderna avser bland annat hur många effekttoppar som ligger till grund för debiteringen, där vissa tariffer baseras på kundens högsta uppmätta

[9] Ärende 2025-104025.

REMISS

effekt under en period medan andra använder ett genomsnitt av flera av de högsta effekttopparna. Dessa val påverkar både tariffens stabilitet över tid och kundens möjlighet att påverka sin kostnad.

Vidare har olika former av tidsmässig differentiering införts. Vissa elnätsföretag har valt att skilja mellan sommar- och vinterperioder genom högre effektavgifter under vintermånaderna, medan andra tillämpar samma nivå året runt. Därtill varierar definitionen av höglast- och låglasttider, där effektavgiften i många fall endast baseras på uttag under i förväg definierade höglasttider, exempelvis vardagar dagtid.

Det finns även skillnader i vilken utsträckning uttag under låglasttider påverkar effektavgiften. I vissa tariffmodeller tillåts fritt uttag under låglasttider, medan andra inkluderar effektuttaget dygnet runt men med olika viktning. Slutligen skiljer sig hur effekten prissätts, både i nivåer och beräkningsmässigt.

Olika definitioner av effekttoppar, tidsperioder för höglasttid samt prissättning av effekt kan försvåra kundernas förståelse för hur det egna beteendet påverkar nätkostnaden, vilket riskerar att försvaga styrsignalen. I praktiken är det det egna nätföretagets elnätstariff som är mest relevant för den enskilda kunden.

Problematiken blir dock tydligare för kunder som har bostäder i olika elnät, samt för kunder som tar del av information i media och jämför hur effektavgifter utformas av olika nätföretag. Olikheterna kan då upplevas som svårbegripliga och bidra till en osäkerhet kring hur elnätstarifferna fungerar. Skillnaderna i utformning kan även försvåra för företag som levererar styrtjänster att utveckla skalbara och användarvänliga lösningar, vilket i förlängningen kan påverka elanvändarnas möjlighet att reagera på prissignalerna.

För att tarifferna ska kunna bidra till att elnätet används effektivare behöver tarifferna utformas så att de förmedlar prissignaler som kunderna kan tillgodogöra sig.

Transmissionsnätsnivå och regionnätsnivå

På transmissionsnätet har Svenska kraftnät tagit fram en ny modell för transmissionsnätstariffen som utgår från tariffföreskrifterna.[10] Modellen är beslutad av Svenska kraftnäts styrelse och avses införas från den 1 januari 2027. Ei har i

[10] Ny modell för transmissionsnätstariffen | Svenska kraftnät

REMISS

nuläget inte fått några indikationer på att Svenska kraftnät planerar att avvakta med införandet med anledning av regeringens uppdrag till Ei.

Den nya transmissionsnätstariffen delas upp i fyra komponenter: kundspecifik avgift, energiavgift, effektavgift och fast avgift. Syftet är att göra tariffen mer kostnadsreflektiv, så att kostnader i större utsträckning bärs av dem som ger upphov till dem, samtidigt som aktörer som bidrar till systemnytta kan få ersättning. Energiavgiften baseras fortsatt på marginalförluster men kompletteras med en fördelningsfaktor som tar hänsyn till var i elnätet förlusterna uppstår och skillnader i elpris mellan elområden.

Effektavgiften delas upp i en komponent för nätutbyggnad och en för spänningsreglering, där den senare både innehåller avgifter och en ersättningsmekanism för aktörer som bidrar med spänningsreglerande förmåga. För 2027 kommer effektavgiften för nätutbyggnad bli 0 kr/kW, eftersom de framåtblickande kostnader som kunderna kan påverka på kort sikt bedöms vara små. Den fasta avgiften blir den största delen av tariffen och ska täcka kvarvarande kostnader, med viss geografisk differentiering för att spegla hur olika anslutningar nyttjar transmissionsnätet. Avgifterna införs stegvis för att begränsa stora förändringar för nätkunderna på kort sikt.

Regionnätsföretagen har under de senaste åren arbetat med att utveckla sina tariffstrukturer i syfte att uppfylla föreskriftens krav. Ei har dock hittills inte sett några förändrade tariffmodeller hos regionnätsföretagen som aviserats eller införts med detta syfte.

Nollalternativet medför både nyttor och utmaningar

Sammantaget innebär nollalternativet att tarifföreskrifterna fortsatt ska gälla och att de styrsignaler som föreskrifterna syftar till att införa genom effektavgifter implementeras från och med 2027. Tarifföreskrifterna påverkar inte de samlade intäkterna som elnätsföretagen får ta ut av kundkollektivet. Dessa regleras genom elnätsföretagens intäktsramar. Däremot förväntas kostnadsfördelningen mellan olika kunder påverkas beroende på hur nätet används, där vissa kunder kommer få en lägre avgift och andra en högre.

Tarifföreskrifterna syftar till att göra tarifferna mer kostnadsreflektiva, vilket ger elanvändare tydligare prissignaler och incitament att använda elnätet när kapacitet finns tillgänglig. Detta bedöms leda till ett mer effektivt utnyttjande av befintliga elnät, bland annat genom minskade effekttoppar och jämnare belastning. Ett

REMISS

effektivare nätutnyttjande kan bidra till att nätinvesteringar senareläggs eller i vissa fall undviks, vilket medför betydande samhällsekonomiska vinster. Samtidigt minskar nätförluster och kostnader i överliggande nät, vilket sänker de totala systemkostnaderna. Kostnadsreflektiva tariffer förbättrar resursallokeringen i elsystemet och ökar därmed den samhällsekonomiska välfärden jämfört med dagens situation. Föreskriften bedöms även underlätta elektrifiering och integration av ny förnybar produktion genom att frigöra kapacitet i elnäten. På sikt kan detta också ge positiva miljöeffekter genom minskat behov av ny nätutbyggnad och lägre utsläpp från fossilbaserad marginalproduktion.

Ei konstaterar samtidigt att det finns utmaningar med hur effektavgifter har implementerats av de nätföretag som gjort det. Erfarenheterna från implementeringen så här långt visar exempelvis att företagen har gjort på väldigt olika sätt när det kommer till vilka kostnader som hänförs till effektkomponenten och hur denna har utformats. Vissa företag har valt att lägga en väldigt liten del av kostnadsmassan i de framåtblickande kostnaderna som ligger till grund för effektkomponenten, medan andra företag har en betydligt större andel kopplat till effektdelen. En viktig skillnad är att tidsperspektivet för de framåtblickande kostnaderna skiljer sig mellan företagen, där vissa endast inkluderar befintlig kapacitetsbrist, vilket utgör en liten del av den totala kostnadsmassan. Andra har en väldigt lång tidsaspekt, eller tar betalt för det befintliga nätet, vilket resulterar i att en större del av kostnadsmassan hänförs till effektkomponenten.

Den varierande tillämpningen, där elnätsföretagen tolkar begreppen i tarifföreskrifterna på olika sätt, kan leda till betydande skillnader i tariffutformning mellan företagen. Skillnader i utformning behöver i sig inte vara problematiska om de grundar sig i faktiska och relevanta skillnader mellan elnätsföretagen. Samtidigt medför den varierande tillämpningen en risk för att föreskrifternas syfte att bidra till ett effektivare nätutnyttjande inte fullt ut uppnås

Alternativa sätt att lösa problemet

Regeringen har gett Ei uppdrag att senast den 30 juni 2026 upphäva tarifföreskrifterna. Ett alternativ är att Ei själva inte upphäver föreskrifterna. Regeringen har dock tydligt uttryckt en önskan att föreskrifterna ska upphävas och har även möjlighet att upphäva Ei:s bemyndigande att meddela föreskrifter på området och i samband med det även föreskrifterna. Ett sådant förfarande är dock ineffektivt och skulle fördröja processen. Mot denna bakgrund framstår ett

REMISS

upphävande av föreskrifterna genom Ei som det enda realistiska alternativet. Detta är därför också det alternativ som ligger till grund för den fördjupade analysen.

Fördjupad analys av det föreslagna alternativet

I enlighet med det regeringsuppdrag som Ei har fått innebär genomförandet av uppdraget att tarifföreskrifterna ska upphävas. Ett upphävande innebär att de krav på tariffens utformning som enligt föreskrifterna börjar gälla från och med den 1 januari 2027 inte införs. I stället kommer utformningen av tariffer även fortsättningsvis att regleras av de generella bestämmelserna i ellagen och artikel 18 i elmarknadsförordningen.

Bestämmelserna i ellagen och elmarknadsförordningen ställer övergripande krav på bland annat objektivitet, transparens och icke-diskriminering, men lämnar större frihet åt elnätsföretagen vad gäller utformningen av enskilda tariffkomponenter. Detta innebär att elnätsföretagen får en större möjlighet att införa eller inte införa effektavgifter som de själva vill, så länge dessa uppfyller kraven i ellagen och artikel 18 i elmarknadsförordningen. I ellagen framgår det att elnätstarifferna ska vara förenliga med ett effektivt nätutnyttjande och från elmarknadsförordningen framgår det bland annat elnätstarifferna ska avspegla kostnaderna och beakta systemanvändarnas, inklusive aktiva kunders användning av distributionsnätet Detta kan leda till ett mindre harmoniserat avgiftssystem än om föreskrifterna hade börjat tillämpas. Ei har dock i samband med uppdraget att upphäva tarifföreskrifterna även fått ett uppdrag att föreslå en ny modell för effektavgifter och hur den kan implementeras.

Även om kraven på effektavgifter enligt föreskrifterna börjar gälla först den 1 januari 2027 har föreskriften redan haft praktisk betydelse. Flera elnätsföretag har under senare år förberett eller påbörjat införandet av effektavgifter. I samband med att regeringen gav Ei i uppdrag att upphäva föreskrifterna och ta fram ett nytt förslag till reglering har dock flera företag valt att pausa planerade införanden. Det finns även exempel på företag som redan infört effektavgifter och därefter valt att återgå till tidigare tariffmodell. Eftersom det har gått relativt kort tid sedan regeringsuppdraget beslutades är det sannolikt att alla elnätsföretag ännu inte har tagit ställning till hur de ska agera framåt, särskilt de företag som redan har infört effektavgifter. Att ändra eller byta tariffmodell är en omfattande och kostsam process för elnätsföretagen.

I dagsläget är det därför svårt att med säkerhet bedöma hur elnätsföretagen kommer att agera vid ett upphävande av föreskriften. Flera nätföretag som infört

REMISS

effektavgifter har, som tidigare nämnts, valt att återgå till sina tidigare tariffmodeller, andra behåller sina effektavgifter, medan företag som ännu inte infört effektavgifter i högre grad väljer att avvakta i väntan på ett nytt regelverk. Upphävandet innebär sannolikt att införandet eller vidareutvecklingen av effektavgifter bromsas på kort sikt, i avvaktan på tydligare och mer långsiktiga regler.

Ett upphävande innebär även att införandet av ett mer detaljerat och harmoniserat regelverk för hur elnätstariffer ska utformas skjuts fram i tiden. Vidare innebär upphävandet att befintliga föreskriftsbestämmelser försvinner utan att nya, mer detaljerade regler tillkommer. För elnätsföretagen innebär detta större frihetsgrader i utformningen av tariffer och för kunderna kan det innebära en större variation i olika tariffstrukturer mellan nätbolag.

Från och med 1 januari 2027 upphör ett antal bestämmelser i ellagen som reglerar utformandet av tariffer. Flera av de regler som upphör att gälla var avsedda att tas om hand inom ramen för de befintliga tarifföreskrifterna. Ei har även haft ett pågående arbete med att revidera tarifföreskrifterna med avsikten att hantera vissa av de regler som tas bort från ellagen. När tarifföreskrifterna upphävs kan det komma att saknas reglering för utformande av elnätsavgifter.

Konsekvenser av förslaget

Upphävandet av tarifföreskrifterna kan innebära att införandet av mer kostnadsreflektiva prissignaler i elnäten bromsas på kort sikt. Vilka samhällsekonomiska effekter som faktiskt uppstår beror i hög grad på hur elnätsföretagen väljer att agera till följd av upphävandet. Ei bedömer att de flesta elnätsföretag som ännu inte har anpassat sin tariffstruktur till kraven i tarifföreskrifterna troligtvis väljer att avvakta med sådana förändringar i nuläget. Samtidigt har flera företag som tidigare infört effektavgifter för hushållskunder valt att dra tillbaka dessa, medan vissa behåller sina befintliga modeller. När det gäller effektavgifter för större kunder har många nätföretag redan haft sådana avgifter till dessa kunder sedan tidigare även utan kraven i föreskriften. Ei ser i dagsläget inga stora konsekvenser av att kraven försvinner för dessa större kunder, utan bedömningen är att elnätsföretagen verkar fortsätta som tidigare.

Ei har tidigare konstaterat att förändringar i elnätsföretagens avgiftsstrukturer, i samband med att effektavgifter införts, i flera fall har bidragit till ökad otydlighet för kunderna. Det är inte enbart effektavgifternas utformning i sig, utan även själva övergången från en tidigare tariffmodell till en ny, som har skapat svårigheter för

REMISS

kunderna att förstå hur nätavgiften beräknas och vad som påverkar den faktiska kostnaden. Effektavgifter är därutöver generellt mer komplexa än traditionella tariffkomponenter och kan därför vara svårare att ta till sig för vissa kundgrupper.

Om upphävandet innebär att färre elnätsföretag på kort sikt väljer att införa eller vidareutveckla effektavgifter, kan detta innebära att fler företag behåller tariffstrukturer som kunderna haft under en längre tid och därmed i högre grad redan är bekanta med. Detta kan i viss mån bidra till minskad otydlighet. En mer begränsad användning av effektavgifter kan därmed, åtminstone temporärt, bidra till enklare och mer lättbegripliga tariffer för vissa kundgrupper.

I den utsträckning införandet av mer kostnadsreflektiva prissignaler i elnäten bromsas på kort sikt kan incitamenten för ett mer effektivt nätutnyttjande minska. Detta innebär att vissa effektiviseringsvinster skjuts fram i tiden, exempelvis möjligheten att dämpa effekttoppar och att senarelägga eller undvika kostsamma nätinvesteringar. Avsaknaden av sådana kostnadsreflektiva signaler kan därmed leda till högre systemkostnader än vad som annars skulle ha varit fallet.

Samtidigt innebär upphävandet inte ett förbud mot effektavgifter, och de resurser som redan har lagts ned av elnätsföretagen på analys och systemutveckling bedöms inte vara bortkastade ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Den kunskap och de erfarenheter som har byggts upp kan bidra till lägre kostnader och en mer träffsäker tariffutformning under framtida reglering.

Eftersom elnätsföretagens totala intäktsnivå fortsatt regleras genom intäktsramarna påverkas inte de samlade kostnaderna för kundkollektivet, utan främst fördelningen mellan olika kunder och olika sätt att använda elnätet.

Sammantaget bedöms upphävandet innebära att vissa samhällsekonomiska vinster skjuts fram i tiden. Samtidigt hade Ei inom ramen för det fortsatta arbetet identifierat behov av att se över och vidareutveckla den befintliga regleringen. Ett upphävande av föreskrifterna i kombination med ett arbete med nya föreskrifter kan därmed skapa förutsättningar för en mer ändamålsenlig reglering på lång sikt jämfört med nollalternativet. De långsiktiga konsekvenserna bedöms därför vara begränsade, i och med att Ei enligt regeringsuppdraget parallellt ska utreda hur en ny utformning av effektavgifterna kan regleras. Vilka effekterna blir beror dock på hur den framtida regleringen är utformad och hur lång tid det tar tills den är implementerad.

REMISS

Berörda elnätsföretag

Beslutet att upphäva tarifföreskrifterna berör alla Sveriges cirka 170 elnätsföretag. Konsekvenser för företagskunder till elnätsföretagen beskrivs i avsnittet ”Konsekvenser för kunder till elnätsföretag”.

Konsekvenser för elnätsföretag

Upphävandet av tarifföreskrifterna påverkar elnätsföretagen i olika grad, bland annat beroende på om och i vilken utsträckning företagen redan har infört effektbaserade tariffmodeller. Många elnätsföretag har under de senaste åren lagt ned resurser på att analysera, utveckla och införa nya tariffmodeller, inklusive anpassningar av IT-system, arbete med tariffutformning samt kundkommunikation och dialog med olika kundgrupper. Kostnaden varje företag lagt på att utveckla tariffer är svår att uppskatta och varierar mellan elnätsföretagen. I Konsekvensutredning avseende föreskrifter av nya nättariffer, 2022, uppskattade Ei kostnaden för region- och transmissionsnätsföretag till 1–2 årsarbetskrafter per företag, då motsvarande 1,3–2,7 miljoner kronor per regionnätsföretag. För lokalnätsföretagen bedömdes arbetet vara mer omfattande och att kostnaden för att ta fram nya tariffmodeller uppskattades till 2–3 årsarbetskrafter per företa, då motsvarande 2,7–4,1 miljoner kronor per lokalnätsföretag.

För företag som redan har infört nya tariffmodeller med effektavgifter innebär upphävandet inte något krav på att avveckla befintliga modeller. Upphävandet utgör inte ett förbud mot effektavgifter, utan innebär att de bindande kraven på hur sådana avgifter ska utformas tas bort. Elnätsföretagen har fortsatt möjlighet att tillämpa effektavgifter, under förutsättning att tarifferna i övrigt uppfyller kraven i ellagen och artikel 18 i elmarknadsförordningen.

Upphävandet kan samtidigt innebära att vissa elnätsföretag väljer att pausa, justera eller ompröva tidigare införda eller planerade förändringar av sina tariffer. Detta kan under en övergångsperiod medföra behov av ytterligare interna överväganden och viss administrativ hantering, exempelvis kopplat till kundkommunikation. Ett sådant informations- och kommunikationsbehov hade dock sannolikt även uppstått i samband med att kraven enligt föreskrifterna skulle tillämpas senast 2027, då många kunder hade behövt tydliggöranden kring den framtida tariffutformningen. Upphävandet kan även innebära en viss osäkerhet för företagen avseende vilka förväntningar som kommer att gälla för framtida tariffutformning, i avvaktan på ett nytt och mer långsiktigt regelverk.

REMISS

För de elnätsföretag där införandet av effektavgifter har bidragit till ett jämnare nätutnyttjande och dämpade effekttoppar, kan en återgång till tariffmodeller som i mindre utsträckning ger kunderna incitament att styra sin användning innebära att belastningen på elnätet ökar. Detta kan påverka förutsättningarna för nätplanering och prognoser av framtida kapacitetsbehov, och i vissa fall leda till att behovet av nätförstärkningar och investeringar tidigareläggs. Därutöver kan det innebära att nya anslutningar eller ökningar av abonnemang för befintliga kunder i vissa fall skjuts fram i tiden jämfört med om effektbaserade styrsignaler hade bibehållits. Hur stora effekterna blir beror dock på hur den framtida regleringen är utformad och hur lång tid det tar tills den är implementerad.

De resurser som redan har lagts ned av elnätsföretagen kan samtidigt inte helt betraktas som bortkastade, även om arbetet till stor del sannolikt behöver göras om vid förändringar i regelverket, vilket i sin tur kan innebära ytterligare kostnader. Dessa kostnader bärs i slutänden av kunderna genom nätavgifterna. Arbetet med att ta fram och tillämpa effektavgifter har gett företagen ökad kunskap om hur olika tariffutformningar påverkar kundernas elanvändning och nätutnyttjande, samt resulterat i omfattande återkoppling från olika kundgrupper. Dessa erfarenheter kan utgöra ett viktigt underlag både för företagens fortsatta tariffarbete och för Ei:s pågående arbete med att ta fram förslag till en ny reglering av tariffer. Den samlade erfarenheten kan även bidra till att anpassningskostnaderna minskar när ett nytt regelverk införs, jämfört med om sådan kunskap saknades.

Det har funnits en möjlighet att ansöka om dispens från kraven i tarifföreskrifterna. Ei har i ett ärende beviljat en sådan dispens. En konsekvens av att tarifföreskrifterna upphävs är att beslutet om dispens inte längre gäller.

Påverkan på elnätsföretagens intäkter samt löpande och administrativa kostnader

Att upphäva tarifföreskrifterna påverkar inte elnätsföretagens totala intäkter, eftersom dessa även fortsättningsvis regleras genom intäktsramarna. Eventuella konsekvenser handlar därmed inte om förändrade intäktsnivåer utan om hur intäkterna fördelas mellan olika kunder. Den stora skillnaden mot nollalternativet är att det inte längre är obligatoriskt för elnätsföretag att införa tariffer som uppfyller kraven i föreskriften senast den 1 januari 2027. Elnätsföretagen har fortsatt stor frihet att utforma sina tariffer så länge de uppfyller kraven i ellagen och artikel 18 i elmarknadsförordningen. Att kvantifiera hur avskaffandet av föreskrifterna påverkar fördelningen av elnätsföretagens avgifter mellan olika kunder blir därmed svårt.

REMISS

De administrativa kostnader som kan uppstå till följd av upphävandet beskrivs övergripande i avsnittet ”Konsekvenser för elnätsföretagen”. I detta sammanhang kan dock noteras att intäktsramsregleringen är kostnadsbaserad, vilket innebär att de administrativa kostnader som elnätsföretagen haft för utveckling och förändring av tariffer i förlängningen kommer att ingå i de kostnader som ligger till grund för kundernas elnätsavgifter.

Annan påverkan på elnätsföretagen

Ei har i sin analys inte identifierat någon annan påverkan än de som redovisats ovan.

Konkurrensförhållanden och särskild hänsyn till små företag

Åtgärden bedöms inte påverka konkurrensförhållandena, eftersom elnätsverksamhet bedrivs av företag som innehar legala monopol inom sina respektive nätområden. Vi bedömer att ingen särskild hänsyn behöver tas till små företag, snarare att det kan bli lättare för dem som inte infört effektavgifter ännu att kunna avvakta den nya regleringen, och att de flesta som ändrat troligen kan fortsätta så länge utformningen inte bryter mot ellagen.

Konsekvenser för kunder till elnätsföretagen

Upphävandet av tarifföreskrifterna kan påverka samtliga kunder hos elnätsföretagen, inklusive hushåll, näringsidkare samt andra uttags- och inmatningskunder, eftersom föreskrifterna gällde generellt för alla kundkategorier. Hur kunderna faktiskt påverkas beror huvudsakligen på vilken tariffstruktur deras elnätsföretag har idag. Om de är anslutna till ett elnätsföretag som redan har infört effektavgifter eller till ett företag som ännu inte har gjort det.

Det är även här viktigt att påtala att nätföretagens totala intäktsutrymme inte påverkas av upphävandet av tarifföreskrifterna. Däremot kan avgiftsstrukturen och avgiftsnivåerna för enskilda kunder eller kundgrupper komma att förändras, vilket kan påverka fördelningen av kostnader inom kundkollektivet.

För kunder hos elnätsföretag som ännu inte har infört effektavgifter innebär upphävandet att ett införande av sådana avgifter sannolikt skjuts på framtiden. Flera elnätsföretag som tidigare planerat att införa effektavgifter har i nuläget valt att pausa eller avbryta dessa förändringar. Dessa kunder påverkas därmed inte av någon ny effektrelaterad komponent i tariffen till följd av föreskriften, utan förväntas behålla sina befintliga tariffmodeller. Eftersom Ei parallellt med

upphävandet har fått i uppdrag att utreda en ny metod bedömer vi även att det är sannolikt att så kommer fortsätta vara fallet under de närmaste åren.

För kunder hos elnätsföretag som redan har infört effektavgifter beror det på om de befintliga tariffmodellerna behålls, eller om nätföretaget återgår till en tidigare tariffmodell. Det finns flera exempel på företag som har valt att dra tillbaka eller justera tidigare införda effektbaserade tariffer. I de fall ett elnätsföretag återgår till en tidigare tariffstruktur kan detta leda till omfördelningseffekter mellan kunder, där vissa får högre och andra lägre nätavgifter jämfört med den tidigare effektbaserade modellen.

Det bör samtidigt noteras att effektavgifter i någon form sedan lång tid tillbaka är vanligare förekommande för större nätkunder än för hushållskunder. Det förekommer även att elnätsföretag som har valt att dra tillbaka effektavgifter endast har gjort detta för kunder anslutna på lägre säkringsnivåer, medan effektavgifter har behållits för större kunder.

På kort sikt innebär upphävandet att införandet av effektavgifter bromsas. Därmed försvagas även de prissignaler som syftar till att ge nätkunder incitament att anpassa sin elanvändning i tid och effekt för att bidra till ett mer effektivt utnyttjande av elnäten. För kunder som har möjlighet och intresse av att styra sin elanvändning, exempelvis genom flexibilitet i uppvärmning, laddning av elfordon eller annan elanvändning, kan detta innebära att möjligheterna att påverka sina nätkostnader och därigenom bidra till att elnätet används effektivare minskar.

Det bör samtidigt beaktas att Ei tidigare har konstaterat att implementeringen av tarifföreskrifterna i praktiken har lett till betydande variationer i hur effektavgifter har utformats mellan olika elnätsföretag. Dessa skillnader har i vissa fall bidragit till ökad otydlighet för kunderna och försvårat möjligheten att förstå, jämföra och förutse nätavgifter. I den utsträckning upphävandet innebär att färre elnätsföretag inför eller vidareutvecklar effektavgifter på kort sikt kan detta därför, för vissa kundgrupper, innebära en minskad komplexitet och ökad begriplighet i tariffstrukturen. Detta kan ses som en potentiell motverkande effekt till de uteblivna prissignaler som upphävandet samtidigt kan medföra.

Samtidigt bör det noteras att variationen i nättariffer mellan olika nätföretag inte är ett nytt fenomen och inte är begränsat till just effektavgifter. Även tidigare och nuvarande tariffmodeller uppvisar betydande skillnader mellan nätföretag, exempelvis när det gäller storleken på den fasta avgiften, nivån på energiavgiften

REMISS

samt hur olika kostnader fördelas mellan tariffens komponenter. I vissa nät har effektavgifter tillämpats, medan andra nät helt saknat en sådan komponent.

Att spretigheten kopplad till effektavgiftens utformning försvinner innebär därmed inte att variationen i tariffutformning som helhet upphör. Förändringen kan dock bidra till att minska en specifik typ av variation som i dag kan vara särskilt svår för kunder att överblicka och jämföra, utan att för den skull eliminera den övergripande variation som följer av nuvarande regler.

Det är viktigt att komma ihåg att om kostnadsreflektiva tariffer inte införs så kan det innebära högre kostnader för kundkollektivet på längre sikt. Om näten inte används effektivt kommer ytterligare investeringar för att bygga ut elnätet att behövas, som annars hade kunnat senareläggas eller undvikas. Effektivare användning av näten kan också möjliggöra anslutning av nya kunder som inte hade varit möjligt i annat fall.

Uppskjutandet av föreskriften kan även innebära en ökad osäkerhet för nätkunderna kring hur framtida nätavgifter kommer att utformas. När det saknas tydlighet om den långsiktiga prismodellen kan detta påverka kunders planering och investeringsbeslut, exempelvis avseende elfordon, laddinfrastruktur, solcellsanläggningar eller andra elanvändare och elproducerande installationer. Det kan även noteras att vissa kunder har gjort investeringar i teknik och utrustning för att kunna anpassa sin elanvändning efter prissignaler, såsom effektavgifter. I den utsträckning upphävandet medför att färre elnätsföretag tillämpar sådana avgifter kan värdet av dessa investeringar tillfälligt minska. Samtidigt har många av dessa investeringar även gjorts för att kunna styra elanvändningen mot spotpriser, vilket innebär att de inte nödvändigtvis förlorar sitt värde fullt ut. Vid en framtida reglering av effektavgifter kan den befintliga tekniken och de erfarenheter som kunderna har byggt upp dessutom återigen komma till användning.

De långsiktiga konsekvenserna för hushåll och andra nätkunder bör dock bedömas i ljuset av att Ei i enlighet med regeringsuppdraget, parallellt ska utreda och lämna förslag till en ny reglering av effektavgifter. Syftet med den kommande regleringen är att säkerställa att framtida tariffer utformas på ett sätt som ger kunderna bättre förutsättningar att förstå sina kostnader och att påverka dem genom sitt nätutnyttjande, samtidigt som avgifterna bidrar till ett mer effektivt utnyttjande av elnäten. Sammantaget innebär detta att de långsiktiga konsekvenserna av

REMISS

upphävandet bedöms vara begränsade och i huvudsak bestå i att vissa avsedda effekter skjuts fram i tiden några år i avvaktan på ett nytt regelverk.

Det är vidare viktigt att framhålla att upphävandet av föreskriften inte påverkar den totala intäktsnivån i elnätsverksamheten. Elnätsföretagens tillåtna intäkter regleras även fortsättningsvis genom intäktsramarna. För nätkunderna innebär detta att eventuella förändringar i tariffstrukturen leder till omfördelningseffekter mellan olika kundgrupper, eller mellan olika sätt att använda elnätet, snarare än att de samlade kostnaderna för nätkunderna som kollektiv förändras. Hur det faktiska utfallet blir kommer att variera mellan elnätsföretag och beror på hur varje elnätsföretag väljer att utforma sina nätavgifter.

Konsekvenser för offentlig sektor

Konsekvenser för staten, regioner och kommuner

I rollen som elanvändare kan statlig, regional och kommunal verksamhet påverkas av det system deras respektive elnätsföretag använder för att utforma nättariffer. Det blir inte längre obligatoriskt för elnätsföretag att införa effektavgifter senast den 1 januari 2027, men hur tariffen kan komma att se ut är svårt att förutse, och det blir därför svårt att skatta vad eventuell påverkan på statliga, regionala eller kommunala elanvändare kommer vara.

Konsekvenser för Ei

Regeringsuppdraget innebär att Ei ska upphäva gällande tarifföreskrifter. I upphävandet ingår även efterföljande arbete, såsom att upphäva Ei:s ställningstaganden kring effektavgifter, föra dialog med berörda aktörer samt se över och uppdatera information på Ei:s webbplats och i andra relevanta kommunikationskanaler. Ei:s bedömning är att arbetet med att upphäva föreskriften motsvarar cirka 0,25–0,5 årsarbetskrafter, vilket innebär en kostnad om cirka 300 000 – 600 000 kronor, baserat på Ei:s genomsnittliga kostnad per årsarbetskraft.[11]

Andra relevanta konsekvenser

Från och med den 1 januari 2027 upphör ett antal bestämmelser i ellagen, som reglerar utformningen av elnätstariffer, att gälla.[12] Bestämmelserna innehåller reglering för lokalnät-, regionnät- respektive transmissionsnätsnivå. Reglerna avser bland annat förbud mot lokaliseringssignaler på lokalnätsnivå, utformning av

[11] I Ei:s årsredovisning för 2025 är en årsarbetskraft hos Ei beräknad till 1 180 000 kronor.
[12] Se prop. 2025/26:26 sid. 67 ff.

REMISS

tariffer utifrån spänningsnivå på regionnäten och en möjlighet till lokaliseringssignaler på transmissionsnätet. Anledningen till att bestämmelserna tas bort från ellagen är att det oberoende som medlemsstaten ska säkerställa att tillsynsmyndigheten, Ei, har enligt elmarknadsdirektivet, inte kan begränsas genom bestämmelser i lag eller förordning.[13]

En del av de bestämmelser i ellagen som upphör att gälla från den 1 januari 2027 skulle ha hanterats av befintliga bestämmelser i tarifföreskrifterna. Detta gäller särskilt hur den fasta avgiften bestäms på regionnätsnivå. En konsekvens av att föreskrifterna upphävs är att de bestämmelser i ellagen som upphör att gälla inte kommer att kunna hanteras inom ramen för tarifföreskrifterna. Detta innebär att elnätsföretagen kommer att ha en större frihet att utforma sina tariffer från och med den 1 januari 2027.

Miljömässiga konsekvenser

De miljömässiga konsekvenserna av kostnadsreflektiva och effektbaserade elnätstariffer har tidigare behandlats i konsekvensutredningen som togs fram i samband med införandet av tarifföreskrifterna. Där konstaterades att ett effektivare utnyttjande av elnätet kan bidra till att nätförstärkningar senareläggs eller i vissa fall uteblir, vilket innebär minskad materialåtgång och mindre påverkan på mark och miljö. Vidare kan förändrade förbrukningsmönster över dygnet, till följd av tydligare prissignaler, bidra till minskad belastning under höglasttimmar och därmed lägre utsläpp från marginalproduktion av fossil el.

Vilka effekter som faktiskt uppstår beror i hög grad på hur elnätsföretagen väljer att agera i samband med upphävandet av föreskrifterna och hur elnätstarifferna utformas. Upphävandet av föreskrifterna innebär sannolikt att flertalet elnätsföretag väljer att avvakta med att införa nya eller förändrade tariffmodeller, inklusive effektbaserade tariffer. Det innebär på kort sikt att de positiva miljöeffekter som redovisats ovan troligtvis uteblir. På längre sikt bör konsekvenserna ses i ljuset av att Ei, enligt regeringsuppdrag, ska ta fram ett nytt förslag till reglering av tariffer, i syfte att skapa en mer enhetlig och långsiktigt hållbar ordning.

[13] Jfr. prop. 2025/26:26 sid. 68-69.

REMISS

I och med upphävandet av tarifföreskrifterna bedöms dessa miljömässiga effekter förskjutas några år fram i tiden, i avvaktan på ett nytt och mer långsiktigt regelverk.

Sammanfattade konsekvenser

I tabellen nedan följer en sammanfattning av konsekvenser för elnätsföretag, elnätskunder och Ei.

Tabell 1 Sammanfattade konsekvenser

Kundgrupp	Påverkan
Elnätsföretag	Upphävandet påverkar inte elnätsföretagens samlade intäktsnivå, eftersom dessa även fortsättningsvis regleras genom intäktsramarna. Förslaget innebär att de bindande kraven på tariffens utformning tas bort, vilket ger elnätsföretagen större frihet att utforma sina tariffer inom ramen för ellagen och EU:s elmarknadsförordning. För vissa företag kan upphävandet innebära att planerade eller påbörjade förändringar av tariffstrukturen pausas, justeras eller omprövas, vilket kan medföra administrativa kostnader kopplade till intern analys samt kundinformation. Samtidigt bedöms resurser som redan lagts ned på analys och systemutveckling inte vara bortkastade, utan kunna komma till nytta vid framtida reglering.
Elnätskunder	Effekterna skiljer sig åt beroende på vilken tariffstruktur det aktuella elnätsföretaget tillämpar. För kunder hos elnätsföretag som ännu inte infört effektavgifter innebär upphävandet att ett införande sannolikt skjuts på framtiden. För kunder hos företag som redan infört effektavgifter beror påverkan på om dessa modeller behålls eller om företaget återgår till en tidigare tariffstruktur, vilket kan leda till omfördelningseffekter mellan kunder. På kort sikt kan upphävandet innebära svagare kostnadsreflektiva prissignaler och därmed minskade incitament att anpassa elanvändningen efter nätets belastning. Samtidigt kan en mer begränsad användning av effektavgifter bidra till minskad komplexitet och ökad begriplighet i vissa tariffmodeller. De långsiktiga konsekvenserna bedöms vara begränsade, eftersom Ei enligt regeringsuppdraget ska ta fram förslag till en ny reglering av elnätstariffer.

REMISS

Kundgrupp	Påverkan
Energimarknadsinspektionen	Upphävandet av föreskrifterna medför ett begränsat resursbehov för Ei kopplat till själva upphävandearbetet och uppskattas till mellan 300 000 – 600 000 kronor

Rättsliga förutsättningar

Bemyndiganden som myndighetens beslutanderätt grundar sig på

Formellt sett är en upphävandeföreskrift en ändringsföreskrift och ska beslutas med stöd i lag eller förordning. Ei får enligt 31 § förordning (2022:585) om elnätsverksamhet meddela föreskrifter om hur avgifter för överföring av el ska utformas för att främja ett effektivt utnyttjande av elnätet eller en effektiv elproduktion och elanvändning.

Överensstämmelse med EU-regler

Bemyndigandet i 31 § förordningen om elnätsverksamhet utgår från bestämmelsen i 4 kap. 27 § ellagen som anger att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur avgifterna för överföring av el ska utformas för att främja ett effektivt utnyttjande av elnätet eller en effektiv elproduktion och elanvändning. 4 kap. 26 och 27 §§ infördes för att införliva det tidigare energieffektiviseringsdirektivet[14].[15]

Eftersom det även fortsatt kommer att finnas en reglering i 3 kap. 1 § fjärde punkten, 4 kap. 26 § samt 5 kap. 1 § första punkten ellagen som innebär att nätet ska bedrivas effektivt och att tariffer ska utformas på ett sätt som är förenligt med ett effektivt utnyttjande av elnätet och en effektiv elproduktion och elanvändning, strider inte upphävandet av tarifföreskrifterna mot gällande EU-regelverk med avseende på hur tariffer ska utformas.

REMISS

[14] Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/27 (EU) av den 25 oktober 2012 om energieffektivitet, om ändring av direktiven 2009/125/EG och 201/30/EU och om upphävande av direktiven 2004/8/EG och 2006/32/EG. Direktivet har därefter ersatts med Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 av den 13 september 2023 om energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955 (omarbetning).

[15] Se prop. 2013/14:174 sid. 191 ff. och 271-272.

Samråd/Yttranden från berörda aktörer

Med hänsyn till det begränsade tidsutrymmet för detta uppdrag har något samråd med berörda aktörer inte kunnat genomföras inom ramen för arbetet. Konsekvensutredningen kommer dock att skickas ut på remiss, och relevanta synpunkter som lämnas i remissvaren kommer att beaktas och vid behov arbetas in innan beslut fattas.

Ikraftträdande och informationsinsatser

Tarifföreskrifterna föreslås upphöra att gälla vid utgången av juni månad 2026.

I samband med att regeringsuppdraget offentliggjordes har Ei tagit fram information till elnätsföretag och deras kunder om vad upphävandet av tarifföreskrifterna innebär för olika aktörer. Information har bland annat publicerats på Ei:s webbplats. Ei avser även att delta på webinarier och liknande i syfte att ge information om vad upphävandet av tarifföreskrifterna innebär. Även efter att föreskrifterna upphävts bedöms det finnas behov av fortsatt och uppdaterad information, eftersom upphävandet kan väcka frågor hos såväl elnätsföretag som kunder om gällande regelverk och den fortsatta utvecklingen på området.

Utvärdering och uppföljning

Ei har inom ramen för regeringsuppdraget i uppgift att ta fram och föreslå nya föreskrifter om utformningen av elnätstariffer. Den ordning som följer av att de upphävda föreskrifterna ersätts av mer generella bestämmelser i ellagen och elmarknadsförordningen är sannolikt därmed att betrakta som temporär. Mot denna bakgrund bedöms det inte finnas behov att särskilt utvärdera eller följa upp denna övergångsordning. Om nya föreskrifter inte skulle komma på plats kommer Ei att följa utvecklingen och vid behov utvärdera konsekvenserna av den gällande regleringen. Ett sådant scenario bedöms dock i nuläget som mindre troligt.

Kontaktpersoner

Karin Edvardsson, enhetschef, karin.edvardsson@ei.se

Linn Sjöström, projektledare, linn.sjoström@ei.se

REMISS